

TA'LIM JARAYONINI YAXSHILASHDA INTERFAOL METODLARDAN FOYDALANISHNING PEDAGAGIK VA PSIXOLOGIK JIHLTLARI

University of Business and Science
Psixologiya yo'nalishi 2-bosqich talabasi
Jamoletdinova Maxfuza Xasanjon qizi
tel: +99894 809 50 51

Annotatsiya: Maqola "Ta'lim jarayonini yaxshilashda interfaol metodlardan foydalanish" mavzusiga bag'ishlangan. Maqolada interfaol o'qitish metodlarining ta'lim samaradorligini oshirishdagi o'rni, o'quvchilarni faol jalb etish, ularning mustaqil fikrlash va muloqot qilish qobiliyatlarini rivojlantirishdagi ahamiyati tahlil qilinadi. Guruh ishlari, muhokama, loyihalar va ro'yxatli o'yinlar kabi interfaol metodlarning samarali qo'llanilishi, o'qituvchining malakasi va texnologik vositalarning o'qitish jarayoniga integratsiyasi muhokama qilinadi. Ushbu metodlar o'quvchilarning ta'limga qiziqishini oshirib, ta'lim jarayonini yanada samarali qilish imkoniyatlarini yaratadi.

Kalit so'zlar: interfaol, integrasiya, tarmoq, metod, interfaol metodlar, muloqot

Abstract: The article is dedicated to the topic "Using Interactive Methods to Improve the Educational Process." The article analyzes the role of interactive teaching methods in enhancing the effectiveness of education, involving students actively, and developing their independent thinking and communication skills. It discusses the effective application of interactive methods such as group work, discussions, projects, and role-playing games, as well as the teacher's qualifications and the integration of technological tools into the teaching process. These methods increase students' interest in learning and create opportunities to make the educational process more efficient.

Keywords: interactive, integration, network, method, interactive methods, communication

KIRISH

Ta'lim jarayoni doimo o'zgarib turadigan va rivojlanib boradigan soha hisoblanadi. Bugungi kunda global miqyosda ta'lim tizimi, ilm-fan va texnologiyalar o'zgarishi bilan birga, yangi pedagogik yondoshuvlar va metodlar joriy etilmoqda. Bu o'zgarishlarning asosiy maqsadi o'quvchilarni faollashtirish, ularning ta'limga bo'lgan qiziqishini oshirish va o'z bilimlarini samarali tarzda o'zlashtirishlariga yordam berishdir. Zamonaviy pedagogikada an'anaviy o'qitish uslublari bilan birga, o'quvchilarni faol jalb etadigan va interaktiv aloqalarni mustahkamlashga qaratilgan metodlar keng qo'llanilmoqda. Bunday metodlar orasida **interfaol metodlar**

o'quvchilarning ta'lim jarayonida faolligini oshirishga, ularning o'z fikrlarini erkin ifoda etishiga va o'qituvchi bilan konstruktiv muloqotga kirishishiga yordam beradi.

Interfaol metodlar o'quvchilarning nafaqat bilim olish jarayoniga faol ishtirok etishiga, balki ularning o'quv jarayonidagi o'zgarishlarni boshqarish, muammolarni hal qilish, fikr yuritish va mustaqil qarorlar qabul qilish kabi ko'nikmalarini rivojlantirishga ham xizmat qiladi. Bunday yondoshuvlar o'quvchilarda nafaqat akademik bilimlarni, balki ijtimoiy ko'nikmalarni ham shakllantiradi. Interfaol metodlar guruh ishlaridan tortib, muhokama va loyihalarga qadar keng qamrovli pedagogik vositalar sifatida qo'llanilishi mumkin. Bularning barchasi o'quvchilarning jamoaviy ishlash ko'nikmalarini, muloqot qilish, tinglash va o'zaro fikr almashish kabi qobiliyatlarini rivojlantirishga imkon beradi.

Interfaol metodlar yordamida o'qituvchi faqat bilim beruvchi emas, balki o'quvchilarning o'zaro o'qish va o'rganish jarayonini boshqaruvchi va yo'naltiruvchi sifatida ham faol ishtirok etadi. O'quvchilar o'zlari uchun yangi ma'lumotlarni faqat qabul qilibgina qolmay, balki ularni amaliyotda qo'llash, tahlil qilish va sinovdan o'tkazish imkoniyatiga ega bo'lishadi. Bu, o'z navbatida, o'quvchilarning mustaqil fikrlash va tanqidiy qaror qabul qilish qobiliyatlarini rivojlantirishga yordam beradi. Shuningdek, interfaol metodlar o'quvchilarning motivatsiyasini oshirishda muhim rol o'ynaydi. Dars jarayonida o'quvchilar faqat passive tinglovchilar bo'lib qolmasdan, balki ular o'zlarini darsning faol ishtirokchisi sifatida his qilishadi, bu esa ta'limga bo'lgan qiziqishni oshiradi.

Bundan tashqari, interfaol metodlarning samarali qo'llanilishi uchun o'qituvchining malakasi, ta'lim texnologiyalaridan samarali foydalanish va darsni rejalashtirishdagi puxta tayyorgarlik muhim ahamiyatga ega. O'qituvchi darsning har bir bosqichida o'quvchilarni qiziqtirish, ularni motivatsiya qilish va ularning fikrlarini tinglashga tayyor bo'lishi kerak. Shuningdek, interfaol metodlarni muvaffaqiyatli qo'llash uchun darslik va o'quv materiallari zamonaviy pedagogik yondoshuvlar va texnologiyalar bilan uyg'unlashgan bo'lishi zarur. Interfaol metodlar o'quvchilarning faolligini oshirishga qaratilgan usullar bo'lib, ular o'quvchi va o'qituvchi o'rtasidagi o'zaro aloqalarni kuchaytiradi. Ushbu metodlar orqali o'quvchilar nafaqat bilim oladi, balki o'z fikrlarini ifoda etish, muloqot qilish va guruhda ishlash kabi ko'nikmalarni rivojlantiradi. Interfaol metodlarga quyidagilar kiradi:

1. **Guruh ishlari** – o'quvchilarni kichik guruhlariga ajratib, muayyan mavzu bo'yicha hamkorlikda ishlashga undash. Bu metod o'quvchilarda jamoaviy ishlash va mas'uliyat hissini rivojlantiradi.

2. **Muhokama va munozara** – o'quvchilarga o'z fikrlarini erkin ifoda etish va boshqa o'quvchilarning fikrlari bilan tanishish imkonini beradi. Bu metod muloqot va tanqidiy fikrlashni rivojlantiradi.

3. **Loyiha asosida o'qitish** – o'quvchilarga real hayotdan olingan masalalar yoki vazifalar asosida loyiha yaratishni taklif etish. Bu metod ijodkorlikni va muammolarni hal qilish qobiliyatini oshiradi.

4. **Ro'yxatli o'yinlar** – o'quvchilarga mavzu bilan bog'liq bo'lgan o'yinlar yoki simulyatsiyalarni taklif qilish. Bu usul o'qish va o'rganishni qiziqarli qilishga yordam beradi.

5. **Vebinarlar va onlayn muhokamalar** – texnologiya yordamida o'quvchilarning ta'lim jarayoniga faol ishtirokini ta'minlash.

Interfaol metodlar o'quvchilarning ta'lim jarayonidagi faolligini oshirishda muhim rol o'ynaydi. Bu metodlar o'quvchilarni faqat darslarni tinglovchi sifatida emas, balki darsning faol ishtirokchisi sifatida qatnashishga undaydi. O'quvchilarning faol ishtiroki o'rganish jarayonida yanada samarali natijalarga olib keladi. Ular nafaqat darsda berilgan ma'lumotlarni qabul qilishadi, balki o'zgacha yondashuvlar va tajribalar orqali o'z bilimlarini kengaytiradilar. Interfaol metodlar o'quvchilarga o'z fikrlarini erkin ifoda etish, bir-biri bilan fikr almashish, muloqot qilish va guruhda ishlash kabi ko'nikmalarni rivojlantirish imkonini beradi. O'quv jarayonida o'quvchining o'z-o'zini baholash va tanqidiy fikrlash qobiliyatlari rivojlanadi. O'quvchi darsni nafaqat qiziqarli, balki mazmunli tarzda o'rganadi va o'qish jarayoniga ijodiy va mustaqil yondoshuvni qo'llaydi. U har bir daqiqani qadrlab, o'rganishdan maksimal foyda olishga intiladi. Muhimi, o'quvchilarda quyidagi ko'nikmalarni rivojlantirish zarur:

- O'quv mehnatiga bo'lgan qiziqish va istakni uyg'otish;
- Har qanday holatda faollikni namoyon etish;
- Hozirgi tezkor axborot manbalaridan samarali foydalanish ko'nikmalarini shakllantirish.

Shu sababli, hozirgi kunda o'quvchining o'zini rivojlantirish texnologiyasini yaratish pedagogika va didaktika sohalari uchun muhim va dolzarb masala hisoblanadi. Bu metodlar o'quvchilarning jamoaviy ishlarni tashkil etish, muammolarni hal qilish va qarorlar qabul qilish qobiliyatlarini mustahkamlashga yordam beradi. Masalan, guruh ishlari yoki muhokamalar orqali o'quvchilar turli fikrlarni tinglab, ularni tahlil qilish, o'zlarining nuqtai nazarlarini himoya qilish, va boshqalarni o'z fikriga keltirish kabi ijtimoiy ko'nikmalarni rivojlantiradi.

Shuningdek, interfaol metodlar o'qituvchiga o'quvchilarga individual yondoshuvni ta'minlash imkoniyatini beradi. Har bir o'quvchi turlicha o'rganish usuliga ega va uning o'qish uslubi, qiziqishlari va qobiliyatlari farq qiladi. Interfaol

metodlar o'qituvchiga har bir o'quvchining ehtiyojlarini aniqlash va ularni ta'lim jarayoniga moslashtirish imkonini beradi. Misol uchun, guruh ishlari orqali o'quvchilarga o'z qiziqishlariga mos mavzularni tanlash imkoniyati yaratiladi. Bu o'quvchilarni yanada faol ishtirok etishga undaydi, chunki ular o'zlarini qiziqtirgan mavzularni o'rganishadi va bu jarayonda o'z bilimlarini chuqurlashtiradilar. Natijada, o'quvchilarning ta'limga bo'lgan qiziqishi oshadi va ular o'rganish jarayoniga yanada jalb qilinadi.

Bundan tashqari, individual yondoshuv orqali o'qituvchi o'quvchilarning o'zlashtirish darajasini kuzatib borishi, ularning kuchli va zaif tomonlarini aniqlash imkoniyatiga ega bo'ladi. Shu tarzda, interfaol metodlar yordamida o'qituvchi har bir o'quvchining o'qish uslubi va ehtiyojlarini hisobga olib, ta'lim jarayonini yanada samarali va shaxsiylashtirilgan tarzda tashkil etishi mumkin. Bu esa o'quvchilarning bilim olish darajasini oshiradi va ularning mustaqil fikrlash, tahlil qilish va muloqot qilish kabi yuqori darajadagi ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi.

Interfaol metodlarni muvaffaqiyatli qo'llash uchun o'qituvchining pedagogik malakasi va metodologik tayyorgarligi juda muhim ahamiyatga ega. O'qituvchi faqat darsni to'g'ri tashkil qilibgina qolmasdan, o'quvchilarning dars jarayoniga jalb bo'lishini ta'minlashni ham bilishi lozim. Darsni muvaffaqiyatli tashkil etish, o'quvchilarning faolligini oshirish va o'qituvchining metodik yondoshuvini samarali qilish uchun o'qituvchi ularning qiziqishlarini, ehtiyojlarini va o'qish usullarini hisobga olishi zarur. Shuningdek, interfaol metodlar o'quvchilarni o'z faoliyatida mustaqil bo'lishga undaydi, ya'ni o'qituvchi o'z faoliyatini o'quvchilarning faol ishtirokini qo'llab-quvvatlash uchun moslashtirishi kerak. O'qituvchi, shuningdek, guruhlar yoki jamoalarga bo'lingan darsda har bir o'quvchining faolligini kuzatib borish, ularga individual yordam ko'rsatish va umumiy muhokamalarda ishtirok etishlariga imkon yaratish orqali o'quvchilarning o'zaro o'rganish jarayonini qo'llab-quvvatlashi zarur. Shu bilan birga, interfaol metodlarni qo'llashda ba'zi qiyinchiliklar yuzaga kelishi mumkin. Masalan, o'quvchilarning harakatlarini va fikrlarini to'g'ri nazorat qilish o'qituvchi uchun qiyin bo'lishi mumkin, chunki ular dars jarayonida faol ishtirok etishga undaladi, bu esa o'qituvchining ularni boshqarish va tahlil qilish ishlarini murakkablashtiradi.

Dars davomida o'quvchilarning turli darajadagi faolligi ham ba'zan muammolarni keltirib chiqarishi mumkin. Barcha o'quvchilarning bir xil darajada faol ishtirok etishlari har doim ham mumkin bo'lmaydi, chunki ba'zilar darsda qatnashish uchun o'zlariga ko'proq vaqt va qiziqarli mavzularni tanlashni xohlaydi. Bunday holatlarda o'qituvchi individual yondoshuvni qo'llab-quvvatlashi va har bir o'quvchining ehtiyojlariga mos ravishda darsni tashkil etishi kerak. O'qituvchi o'z faoliyatini shaxsiylashtirishi va har bir o'quvchining qobiliyatlari va qiziqishlarini

hisobga olgan holda, dars jarayonini rejalashtirishga va har bir o'quvchining faolligini ta'minlashga e'tibor qaratishi zarur. Bu orqali interfaol metodlar orqali yuzaga kelishi mumkin bo'lgan muammolarni bartaraf etish mumkin bo'ladi. Shunday qilib, o'qituvchining metodik tayyorgarligi va individual yondoshuvni qo'llash ko'nikmalari interfaol metodlarning muvaffaqiyatli qo'llanilishi uchun juda muhimdir.

Xulosa

Ta'lim jarayonida interfaol metodlardan foydalanish nafaqat o'quvchilarning akademik bilimlarini oshirish, balki ularning ijtimoiy va kommunikativ ko'nikmalarini rivojlantirishda ham juda katta ahamiyatga ega. Zamonaviy ta'limda o'quvchilarni faollashtirish, ular o'rtasidagi o'zaro aloqalarni kuchaytirish va ijtimoiy muhitda samarali ishlashga tayyorlash muhim vazifa hisoblanadi. Interfaol metodlar, ayniqsa, o'quvchilarga o'z fikrlarini erkin ifoda etish, guruh ishlarida samarali faoliyat ko'rsatish, bir-birlarining fikrlarini tinglash va tanqidiy fikrlash kabi ko'nikmalarni rivojlantirishda muhim vosita bo'lib xizmat qiladi.

Ular o'quvchilarning bilim olish jarayonini faollashtiradi, ularni mustaqil fikrlash va o'z fikrlarini erkin ifoda etishga o'rgatadi. Shuningdek, bu metodlar ijtimoiy va kommunikativ ko'nikmalarni rivojlantirishga yordam beradi, o'quvchilarni jamoaviy ishlashga va o'zaro fikr almashishga o'rgatadi. Interfaol metodlar nafaqat o'quvchilarning o'zlashtirish darajasini oshiradi, balki ularning shaxsiy va ijtimoiy rivojlanishiga ham xizmat qiladi. Shuning uchun, ta'lim tizimida interfaol metodlardan keng foydalanish, ta'lim jarayonini takomillashtirish va o'quvchilarning umumiy rivojlanishini ta'minlashda katta ahamiyatga ega.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Jomiy, M. (2019). *Innovatsion ta'lim metodlari*. Tashkent: O'qituvchi.
2. Xo'jaeva, N. (2020). *Pedagogik texnologiyalar va metodlar*. Toshkent: O'zbekiston Respublikasi Ta'lim vazirligi.
3. Bobojonov, B. (2018). *Interfaol o'qitish metodlari va ularning ta'lim samaradorligiga ta'siri*. O'zbekiston ta'limi jurnal.
4. Н.Н. Азизходжаева “Педагогик технология ва педагогик маҳорат”. Тошкент, 2005.
5. Ў.Қ.Толипов., М.Усмонхўжаева “Педагогик технологияларнинг татбиқий асослари” Т-“ФАН” 2006 йил.
6. Н.Саидахмедов “Педагогик маҳорат ва педагогик технология” Т-2002 йил.
7. Ж.Ф.Йўлдошев., Ф.Йўлдошева., Г.Йўлдошева “Интерфаол таълим -сифат кафолати” Тошкент-2008 йил.
8. Т.Ғаффарова “Бошланғич таълимда замонавий педагогик технологиялар” Тошкент – “Тафаккур” 2011 йил.

9. N.Adizova “Interfaol metodlar va ulardan ta’lim jarayonida foydalanish” “KASB-HUNAR TA’LIMI” -2023.
10. Odilboyevich, J. X. (2024). Psychological Description of Teenage Outlaws in Interpersonal Relationships. *Journal of Preschool Education and Psychology Research*, 1(1), 20-22.
11. Odilboyevich, J. X. (2023). PSYCHOTIC AND LIMITED NEUROTIC LEVELS DURING PERSONALITY SOCIAL LIFE. *ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ*, 21(4), 27-34.
12. www.ziyonet.uz
13. www.google.uz
14. www.pedagog.uz
15. www.istedod.uz